

פרשת וארא - על שקרים ובחירה חופשית

הפסוק עליו נדבר היום הוא מפרשה שעברה, אבל השיעור הוא על פרשת וארא. בפרק ג' פסוק י"ח כתוב: "ובאת אתה וזקני ישראל אל ארץ מצרים... ושלחתי את ידי... ושאלה אשה ושכנתה".
וישאל משה את ה': הקב"ה, זה לא נראה לך מוזר שאתה אומר לי לשקר את פרעה?
ויאמר לו ה': על מה אתה מדבר?
ויאמר משה: הבנתי שאנחנו עומדים לצאת מצרים, והנה אנחנו אומרים לפרעה שנלך דרך שלושת ימים. ויאמר ה' למשה: פתח אברבנאל, ויפתח משה את האברבנאל ויקרא את התשובה:
אמרנו שנלך שלושת ימים, אבל אף אחד לא אמר שנחזור....
מה זה??? על מי עובדים פה?
בא ילד למשגיח, שואל אם הוא יכול לצאת לחמש דקות ונעלם לשבוע. "נתת לי חמש דקות, אמרת לי לחזור"
מה זה? מה זו ההסתודדות הזו?
השלושת ימים האלו חוזרים גם בפרשת שבוע. כבר בפעם הראשונה שה' מדבר עם משה בהר סיני ה' אומר לו את זה.
זה לא שה' אומר לו לעשות טריק כזה אחר כך, כבר מההתחלה הוא אומר שלושת ימים. פרעה, אנחנו הולכים! אני אלוקים ואני אומר שעמ"י יצא זהו.
איך מסבירים את העניין הזה?
התירוץ של האברבנאל, וגם של אור החיים, הוא מאוד מוזר! זה שקר.
נכון שבאופן רשמי הם לא אמרו שהם חוזרים, אבל הם אמרו שהם יכלו שלושת ימים ומשמע שאחרי זה הם יחזרו. מה, ה' משקר את פרעה?
היום נדבר על יסוד מאוד חשוב בעבודת ה', שיתרץ את השאלה הזו.
אבל קודם, תירוץ מקומי.
הר"ן עונה שהסיפור של שלושת ימים היה כדי למשוך את פרעה להגיע לים סוף.
אני לא עומד לתת שיעור על קריעת ים סוף, אבל זה היה משהו...
אפשר לדרג קוסמויות? זה קסם שבע, זה קסם חמש? אם הוא עושה קסם עם קלפים זה שלוש, אם הוא חותך לשניים זה שמונה.
אבל את עשרת המכות אי אפשר למיין.
מה זה ערוב? "לא דובים ולא יער", אמר אלישע לנערים שצחקו עליו. הגמרא נחלקת אם אלישע ברא דובים והיה יער קיים, או שלא היה דובים ולא יער.
הגמרא שואלת: אבל למה שיצטרך לברוא יער?
עונה הגמרא, שחיה שהיא בסביבה הטבעית שלה הרבה יותר אימתנית מאשר חיה שאינה בסביבה הטבעית שלה.
לכן, כתוב בחז"ל שבמכת ערוב לא רק אריות באו, אלא שכל הג'ונגל מאפריקה בא לשם!
נהר האמזונס בברזיל מכיל יער עם נחשים ענקיים - הכל בא! ואת האדמה אשר הם עליה, גם האדמה שלהם באה.
קריעת ים סוף היא נס עשר, וערוב זה נס פחות?
אלא שקריעת ים סוף היתה מעל ומעבר לכל הניסים יחד.
הנקודה היא לא למה קריעת הים היא נס כזה גדול, אלא למה לסחוב את פרעה לים סוף היה כל כך חשוב. אבל אם כבר אז כבר:
במכות מצרים, אין פעם אחת מלכות ה', רק בקריעת ים סוף כתוב "ה' ימלוך לעולם ועד".
אנחנו אומרים בתפילה "מלכותך ראו בניך". מלכות ה'! זה שיא ההוויה, ההכרה בה'. זה לא היה בעשרת המכות וביציאה, אבל היה בקריעת הים.
הבדל נוסף הוא שבכל המכות עמ"י נקראים עבדים, או נלווה להם תואר של עבדות.
בקריעת ים סוף, העבד נהפך לבן! מלכותך ראו בניך. "המעביר בניו בין גזרי ים סוף".
לכן לקריעת ים סוף יש חג נפרד, לא לעשרת המכות. לקריעת ים סוף יש את שביעי של פסח.

עכשיו שהבנו שקריעת ים סוף זה כל כך חשוב, המכה בפטיש של כל יציאת מצרים, אפשר להבין למה היה צורך לומר דוקא שלושת ימים.
 (דרך אגב, מתי בני ישראל היו ממש רגועים? לא בעשרת המכות. אם אני שותה מים והמצרי שותה דם - מי לא היה מאמין במציאות ה'?' זה לא עזר, לא ראו את מלכות ה'. רק בקריעת ים סוף).
 כדי למשוך את פרעה לים סוף היה צריך לומר שהם הולכים לשלושה ימים. כי אחרת, לא היה שייך וייהפך לב פרעה, כי הוא היה נותן להם ללכת.
 הדרך היחידה לסחוב את פרעה לים סוף היא לומר לו שהם הולכים לשלושה ימים.
 דרך אגב, בפרשה שלנו גם כתוב שלושת ימים במשא ומתן.
 פרעה משוכנע שההליכה היא לשלושה ימים. הוא שולח איתם רצים לבדוק שהם חוזרים אחרי שלושה ימים.
 כך רש"י עושה את החשבון, הרצים רצו יום אחד לומר לפרעה, ואז שלושה ימים ודפו המצרים אחרי עמ"י עד שהשיגו אותם ביום השביעי. כך זה יצא בסוף בשביעי של פסח, כל הסיפור לקח שבעה ימים.
 רק בדבר הזה היה אפשר למשוך את פרעה לים סוף, לכן היה צריך להגיד לו שלושת ימים.
 אבל זה שקר? אומר האברבנאל, שבמלחמה מותר לשקר. הנוצרים אומרים שמי שנותן לך סטירה תיתן לו את הלחי השנייה, אנחנו אומרים שתיתן לו בוקס, ועוד לפני שהוא נותן לך סטירה.
 (הדת של הנוצרים מדברת כל הזמן על רחמים, אבל הם עשו מסעי צלב, רצחו ואנסו. התורה מדברת על מות יומת, מי שקורא את זה חושב שחז"ל עורפים ראשים. אבל הגמרא אומרת שכדי שאדם ימות בבית דין צריך שהמעשה יהיה תוך כדי דיבור. למעשה אנחנו רחמנים!).
 פרעה מנול, אני לא אשחק לפניו. אם הוא מתנהג כך מותר ליל לכת איתו ברמאות. רק הסברנו למה היה צריך ללכת איתו לרמאות.

הר"ן אומר שהוא מרוויח גם את העניין של הכסף.
 דיברנו גם בסיפור עם שרה ואברהם במצרים על הכסף, "למען ייטב לי בעבורך".
 השם משמואל אמר שם שאברהם לא רצה את הכסף, אבל הוא ידע שכל פעם שיורדים לגלות, צריך לעלות עם רכוש ביד!
 פעם כשנבחרת ישראל היתה מוציאה תיקו היו קוראים לזה תיקו מכובד. אנחנו לא הולכים על תיקו!
 כשהמלאך מתקוטט עם יעקב ואומר לו שלחני כי עלה עמוד השחר, יעקב לו נותן לו בעיטה ושממח שהוא לא הזיק לו, הוא רוצה ברכה!
 כשבלעם בא לקלל את ישראל, ה' לא סותם לו את הפה ושולח אותו בפחי נפש הביתה, הוא הופך את הברכה לקללה!
 עם הרכוש שלקחו ממצרים, בסוף בנו מקדש!
 יש שאומרים שזה רכוש רוחני, עם מ"ט שערי הטומאה הם בנו מ"ט שערי קדושה.
 הר"ן רוצה לומר שלכן ביקשו רכוש: כדי שהמצרים יבואו לים סוף. אם היו הולכים סתם, מילא. אבל כשהמצרים ידעו שהם שאלו מהם, וחיכו שהם יחזרו - כשאמרו להם שבנ"י ברחו אז הם יוצאים לרדוף אחריהם.

אני רוצה לומר תירוץ אחר, ובשביל זה אני רוצה לדבר איתכם על בחירה חופשית.
 הרב דסלר אומר שיש נקודת הבחירה, קו הבחירה. הרב דסלר משווה את המאבק של האדם בין היצרים למלחמה בין שני צבאות.
 היום לא ממש נלחמים על שטח, זה יותר מסובך. אבל בימי קדם נלחמו על שטח, אני נמצא פה ומצליח להדוף אותך אז קיבלתי עוד קילומטר.
 אומר הרב דסלר, שהחזית נמצאת על קו אחד! בדרך כלל יש שטח שעליו לא נלחמים, או כי הוא שלי, אחרי, או כי הוא של האויב... אני לא נלחם על מה שנמצא עשרים קילומטר מהחזית. אני נחלם על הקו של הגבול. הרבה דברים הם לא בבחירה החופשית שלנו. למשל דוגמה:
 יש בחירה חופשית למישהו לא להניח תפילין מחר בבוקר? אני לא חושב.
 נלך יותר: האם יש בחירה חופשית למישהו מאתנו לא לקום למניין? אני לא חושב.
 הבחירה החופשית שלנו היא אם לבוא בעשרה לשבע או ברבע לשבע לתפילה (או בשבע וחמישה).
 הרבה פעמים אנחנו מנצחים, באים לפני לומר קרבנות.
 יש כאלו ששנים לא אחרו תפילה, אני בטוח בזה. לגביהם, לא רק להתפלל במניין זה לא קו חזית, הם לא נלחמים על זה, אלא אפילו לבוא לתפילה לפני זה לא מלחמה.

אם התרגלתי למשהו ואין לי צער, על זה אין מלחמה.
 אבל יש שטח שאצל האויב וגם עליו אין מלחמה.
 מישהו מכבד פעם עשה שלוש שעות סדר, שלא יהיה רגע של סטייה מהגמרא?
 אני לא מכיר אתכם, אבל אני חושב שלא. שלוש שעות סדר, בלי הרף עין של מחשבה זרה?
 אני חושב שזה שייך ליצר. זה לא הניסיון שלנו, אנחנו לא עומדים שם.
 הניסיון שלנו הוא ללמוד חצי שעה בלי להזיז את המוח.
 האם יש פה מישהו שמתחילת שמונה עשרה עד הסוף דבוקים במילות התפילה בלי לזוז מהן?
 לפי מה שאני מעריך, זה לא בתחום שלנו. אם יש פה מישהו כזה שכל שמונה עשרה מכוון בלי שום הרהור,
 אני משתחוה לפניו.
 האם יש פה מישהו שכל מילה שהוא מוציא מהפה הוא חושב?
 אני מקווה שיש פה אנשים שלא מדברים לשון הרע. אבל לא להוציא מילה מהפה?
 יש פה מישהו שלא נכשל בגזל?

הרב אריה לוויין, תלפיות. פעם זה היה מחוץ לעיר.
 יום חורף אחד רואים את הרב אריה לוויין מסתובב שם בחורף, בשלג ובגשם.
 אנשים שואלים את הרב אריה: מה קרה?
 מה מסתבר?
 הרב אריה לוויין היה מוכר ספרים. הוא היה מוכר את הספרים שלו בארבע וחצי לירות, ולבני תורה היה מוכר
 בארבע לירות.
 הוא מכר בבוקר ספר למישהו בארבע וחצי לירות, ואז הוא גילה שהבחור בן תורה, אז הוא הלך לחפש אותו...
 הוא בכלל לא היה חייב ללכת להחזיר לו! האדם הזה היה צריך לומר לו שהוא בחור ישיבה, אחרת - שיקבל
 את המחיר הרגיל, כמו כולם!
 דרך אגב, אותו אחד כנראה בכוונה לא אמר, כי הוא רצה שהרב אריה לוויין יקבל את אותה חצי לירה...
 אבל מבחינת הרב אריה לוויין זה גזל! זו לא נקודת הבחירה שלנו...

ברוך ה' יש הרבה שטחים שכבר כבשנו.
 אני לא חושב שיש פה מישהו שמסוגל לדקור מישהו. אבל לדבר לשון הרע, לבייש מישהו ברבים - זה כן
 בתחום הניסיון שלנו.
 יש דברים שעברנו, ויש דברים שהם בצד של האויב.
 יוצא לפי זה, שהמאבק של האדם הוא כל הזמן להעלות את קו הבחירה, שדברים שהם ניסיון היום מחר יהיו
 בגדר מוכרח.
 שכמו שהיום אין לי בעיה להניח תפילין, שגם לבוא עשר דקות לפני התפילה יהיה טבע.
 שאני לא אדבר לשון הרע, שאני אכבוש את זה.
 בעצם המאבק האינסופי של האדם הוא להעלות את הרף.
 זה מה שאומר הרב דסלר.

אני רוצה להוסיף אלח זה משהו.
 כשהאדם נמצא על קו המאבק, צריך לדעת שה' נתן כוחות מאוזנים כדי שלאדם תהיה בחירה חופשית.
 אתם יודעים, שבמצוות עשה יש לשמה ושלא לשמה. כל אחד יכול ללמוד תורה לשמה ולהניח תפילין
 לשמה, כי הוא עושה את זה לשם ה', או בשביל השידוכין... כדי שבכשהשווער ישאל את הרב הוא לא יענה
 אההההה.

כמה ילדים לומדים תורה בשביל להיקרא רבי?
 מה דעתכם אבל על לא תעשה, האם בזה גם יש לשמה ושלא לשמה?
 החידוש הוא שכן.
 אני לא רוצח, אבל האם אני לא רוצח בגלל שאני לא רוצח, או בגלל שאני לא בדרגה הזו אלא שאני מפחד
 מהמטרה?
 אולי אני גם מפונק, ואני לא רוצה להיות בבית הסוהר, ואז אף אחת לא תתחתן איתי ולא תהיה לי השמיכה
 שלי?

אתם יודעים כמה עבירות אנחנו לא רודפים כי אנחנו רודפי כבוד?
 ה' מכניס לנו כח של רדיפת כבוד כדי שלא נחטא!

אף אחד פה לא חשוד בלא תנאף, מה פתאום. אני? לא נגעתי בבחורה.
 אתה מסוגל להסתכל על בחורה? אתה מסוגל לדמיין משהו?
 אז למה אתה לא מסוגל לגעת בבחורה? בגלל "מה יגידו עליי!"
 כתוב שלעולם ילמד תורה אדם שלא לשמה, שמתוך כך יבוא לשמה. מצויין שאתה לא רוצה, אבל זה לא
 בגלל שאנחנו באמת במדרגה. זה טוב מאוד שאתה לא גונב, אבל שים לב שזה עדיין לא לשמה...
 אתם יודעים מה זה וקטור? זה מושג בפיזיקה של עוצמה עם כיון.
 למה הספר לא נופל מהשולחן? כי לכח הכבידה יש כח מאזן עם כיוון מנוגד לו.
 ה' שולח איזונים לאדם! הוא שולח לו תאוה חמש, וכנגדה הוא שולח לו רדיפת כבוד חמש, או פינוק חמש!
 אז האדם נמצא בבחירה חופשית. אם היתה לו תאוה עשר ורדיפת כבוד חמש - זה לא היה הגיוני.
 נותן שלג כצמר - בוקר אחד ה' קם ואומר למלאכים שירביצו שלג. כמה שלג ה' יוכל לתת? כצמר.
 כמו שבצמר מתחממים...
 כמה כפור לשים בעולם? כאפר.
 ה' לא נותן לאדם ניסיונות שהוא לא יוכל לעמוד בהם. הוא מאזן את דחף החטא מול מה שעומד, כדי שיהיה
 מאבק!
 היצר הרע דוחף לפה והטוב לפה, ואז אני בשיקול אם לעשות או לא.

לפי זה אפשר לתרץ בקלות את השאלה.
 אם היו אומרים לפרעה שהם הולכים וזהו, אי אפשר היה להאשים את פרעה בשום דבר.
 יש לו עבדים, מה פתאום שייתן להם ללכת? מה, הוא משוגע?
 זה לא נקרא רשע!
 אבל ריבונו של עולם, שלושה ימים? את זה גם פרעה הרשע היה צריך לאפשר.
 כדי לאזן את הבחירה ולהראות שהוא באמת רשע, ה' מוריד את רף הבחירה כדי שגם במקום שפרעה היה
 צריך להסכים הוא לא יסכים, ואז - באבי אביו.
 אם הוא היה בא עם דרישה גדולה יותר, אי אפשר היה לבוא אל פרעה בטענות.
 מבחינת פרעה, ה' היה צריך לתת את הבחירה. והרשע הזה, אפילו שלושה ימים לא הסכים לתת.
 לגבי בחירה חופשית - כתוב אבל שה' לא נתן לפרעה בחירה חופשית. אז מה אתה רוצה? ה' לא נתן לו
 בחירה חופשית!
 מי שאל את זה? הרמב"ם. הוא ענה שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו.
 לפרעה היתה בחירה חופשית, אבל כשאדם הולך והולך, הוא נכנס לאינרציה וקשה יותר להפסיק.
 (הבא להיטהר מסייעים בידו, אבל הבא להיטמר פותחים לו. זה לא מקביל, ה' לא דוחף את האדם להיטמר,
 אבל בגלל שיש בחירה חופשית הוא מאפשר).
 אם אדם בשנייה הראשונה שמגיע לו היצר הרע הוא מסיט אותו, מיד הוא נקשר לעלמות עליונים והוא מקבל
 כח. זה הכל תלוי בשנייה הראשונה!
 הכלי יקר מסביר על הפסוק "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב" - אם האדם יתפוס אותך בראש,
 בהתחלה, אז הוא ינצח, אבל אם הוא נותן לך את העקב, רק נטעם טיפה...
 אם תיתן לנחש טיפה מקום, אם תתמהמה - "ואתה תשופנו עקב".
 המנורה היתה בדרום, מסמלת רוחניות. השולחן בצפון. "הולך אל דרום, סובב אל צפון, סובב סובב".
 לאן אתה הולך? הולך אל דרום? ודאי שיהודי הולך למנורה, רוחניות. ואז, הוא שמע שיש שולחן, שניצל... אני
 רק אקח איזה שניצל. סובב, ועל סביבותיו הולך...
 אדם צריך בשנייה הראשונה לתפוס את הנחש בראש, אבל אם לא - "ואתה תשופנו עקב".

פרעה התחיל חמש מכות, נתנו לו לבחור. אבל אחרי זה כבר לא היתה לו בחירה חופשית.
 אם אדם נכנס לאינרציה, בוחר ברע שוב ושוב, אז הוא מגיע למקום שהוא מאבד את הבחירה החופשית.
 אבל אם אדם בהתחלה פותח פתחו של מחט, ה' עוזר לו לפתוח פתחו של עולם. צריך לפתוח פתחו של
 עולם בשביל תשובה, אבל הבא להיטהר מסייעים לו.

אני רוצה להשתמש בתשובה שלי לענות על השאלה של הרמב"ם, שה' מאזן את הכוחות.

ההכבדה על ליבו של פרעה היא האיזון של הבחירה החופשית! מכות מצרים גורמות לכולם להכיר במלכות ה', מי לא יודה? כדי לאזן את הבחירה חופשית של פרעה אל מול ההתגלות האדירה של ה', היה צריך להכניס לו קצת ויכבד ה' את ליבו, ואז היתה לו בחירה חופשית - והוא בחר ברע. כנראה שאם ה' לא היה מכביד את ליבו, היה מצב שבו זה כבר לא היה שייך. ה' הכביד את ליבו כדי שתהיה בחירה!

אני רוצה שניקח משהו מהשיעור הזה להנהגה שלנו. זה טוב שאדם יכיר בזה: כשאדם עומד בניסיון ומתנפח מגאווה, שיבדוק את עצמו טוב. זה מצויין שהוא עמד בניסיון, אבל שיבדוק את עצמו: כמה מהניסיון עמדת בו לשמה, וכמה בגלל שהמשגיח מסתכל...? כשהמשגיח עובר, פתאום לומדים יותר טוב. כל הכבוד! אבל יש עוד לשפר, זה לא בגלל הקדוש ברוך ה'. צריך לדעת את הפרופורציות. נתחיל כך, ונגיע לדרגה של עבודת ה' לשמה.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.